

Джерела та література

1. Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнього дня / Й. Хейзинга. – М.: Издательская группа «Прогресс» - Академия, 1992.
2. Кримський С. Під сигнатурою Софії / С. Кримський. – К. : Видавничий дім «КМА», 2008. – 367 с.
3. Бердяев Н. Смысл истории / Н. Бердяев. – М. : Мысль, 1990. – 162 с.
4. Шевчук В. Слово і постасне. Розмисел / В. Шевчук. – К. : Твілі інтер, 2001. – 264 с.
5. Грабович Г. Шевченко як міфотворець / Г. Грабович. – К. : Радянський письменник, 1991. – 201 с.
6. Майстренко М. Шевченко і античність / М. Майстренко. – О. : Маяк, 1992. – 296 с.
7. Забужко О. Шевченків міф України / О. Забужко. – К. : Абрис, 1997. – 144 с.
8. Інтеграція позитиву в творчості Шевченка. Аспекти символу, аксіології, антології, міфу, психології і стилю. – К. : Альтерпрес, 2002. – 232 с.
9. Кісіль С. А. Україна як суб'єкт європейської історії // Історична наука, історична пам'ять та національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі / Упоряд. В.В. Масненко, Ю.П. Присяжнюк (Серія «Історіографічні студії»). – Черкаси: «Вертикаль», видавець ПП Кандич С. Г., 2011. – С. 35–41.

Віталій Масненко

«ІСТОРІЯ ХВОРОБИ» В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО ЯК БІОГРАФІЧНИЙ НАРАТИВ. ЧАСТИНА ПЕРША

Студіювання людського тіла як соціального суб'єкта відкриває нові можливості для біографічних досліджень, особливо для розуміння інтелектуального обличчя видатних мислителів, оскільки це дозволяє збагнути важливі аспекти сома-психологічних основ їхньої творчості. Крім того, саме завдяки таким новим підходам біографістика справді набуває антропологічного виміру – адже тепер вона орієнтована на «живу людину», а не на схематичну конструкцію, складену із переліку окремих анкетних даних.

У центрі уваги запропонованої розвідки – особливий вияв тілесності В'ячеслава Липинського, який спостерігається у його ставленні до стану свого здоров'я, власне до своєї основної недуги – туберкульозу (сухот легенів).

Історіографія щодо «історії хвороби» В. Липинського на цей час знаходиться на початковій стадії опрацювання. Окрім принагідних згадок про неї у біографічних працях Б. Ганцажа [1] та І. Передерій [2], варто згадати розвідки І. Гирича. Зокрема, відповідний розділ «Стан здоров'я В. Липинського в 1907-1914 роках» його передмови до збірника «Листування В. Липинського» [3, 112-14; 4, 85-88]. Важливо пам'ятати, що хвороба і біль слугують найпотужнішими спонукальними чинниками опредмечування людської тілесності, виявлення її індивідуальності. Як вдало підмітив сучасний філософ В. Подорога: «Суб'єктивність, чи те, що ми інколи називаємо суверенністю людської особистості, з'являється з

безлічі мнезичних слідів, що залишені на людських тілах. Біль як основний інструмент каральної анатомії зближує нас із власним тілом і віддаляє від нього...» [5, 24].

Варто зауважити, що тема власної недуги досить рано ввійшла у практику буття нашого героя. У дитинстві він не відрізнявся міцним здоров'ям. Так, під час навчання у Житомирській чоловічій гімназії, В'ячеслав із-за хвороби пропустив майже цілий 1896-1897 навчальний рік, не був атестований із більшості предметів і був залишений на повторне навчання [2, 53]. Надалі хвороба не тільки визначала ритм життя, але й позначалася на всій системі думання. Вочевидь, це впливало не тільки на його щоденне життя, а й на наукову творчість, громадську, політичну діяльність. Проте варто зазначити, що попри різні недуги, зрештою і смертельну хворобу, мислитель не полишав своєї щоденної виснажливої праці (у цьому маємо, очевидно, реалізацію загальної аскетичної настанови нашого героя, ідеї служіння українській справі, виконання «суспільного довгу»). Роман Метик так писав про це: «...Липинський пильно працював над своїми історичними студіями і не спочивав навіть тоді, коли його сильно боліли зуби» [6, 481].

Причиною сухот Липинського був застарілий плеврит. Р. Метик згадував: «Він лікував в Закопанім сухий плеврит, який дістав по нещасливим випадку на перегоновій площі у свого дядька Рокицького на Київщині. Він тоді упав з коня, беручи перешкоду в їзді і відтак захорював» [6, 480].

Ще 1903 р. Б. Лепкий згадує, що під час його першої зустрічі «Липинський був більше балакучий, хоча чулося, що йому говорити важко. Покашлював тим коротким, відривистим кашлем, що свідчить про не дуже-то здорові легені» [7, 504].

У серпні 1907 р. Липинський сповіщав Б. Грінченка: «Майже в пару день по приїзді сюди, на село до батьків, я *сильно занедужав* на груди і оце вже осьмий тиждень лежу у ліжку і тепер хоч можу сидіти та потрошки писати...» (виділення – В.Л.) [8, 344]. У жовтні того ж року В'ячеслав Казимирович інформував того ж адресата: «Здоровля моє остільки вже краще, що можу ходити та потрошку працювати, але лікарі безумовно висилають мене в гори, лічитися...» [8, 345].

Отже, певний час, від жовтня 1907 р. по квітень 1908 р. В.Липинський разом з В. Доманицьким лікувався в Закопаному. У листі до Грінченка від 9 березня 1908 р. Липинський описує свій побут і лікування у цьому гірському курорті: «Приїхавши сюди, я довгий ще час лежав у ліжку, але тепер почуваю вже себе краще та по-трохи берусь до роботи...» [8, 347].

Пізніше Р. Метик згадував: «Липинськийвилічив в Закопанім зовсім плеврит, а належав до цих пацієнтів нашого і Доманицького спільного лікаря Др. Е. Масвича, у котрих тяжко викликати піт» [6, 480].

Пізніше, у лютому 1930 р. Липинський інформував С. Гриневецького про свою хворобу: «У мене туберкульоз виявився в 1909 р., як наслідок ексудативного плеврита, але потім був зовсім залічений» [9, 335].

Окрім сухот, у Липинського виявляються і неврастенія. Ця ситуація, вочевидь, потребує окремого пояснення. Щодо діагностики «неврастенії», то маємо свідчення самого хворого, а не лікарські висновки. Тут можна погодитися з В. Ващенком, що цю таємничу хворобу наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. варто розглядати не лише як медичну проблему, а насамперед як проблему соціокультурних кодів, значень, метафор. Йшлося про модний «медичний» заокеанський продукт, який не піддавався притомному діагностуванню, але мав свідчити про належність хворих на вказаний недуг до інтелектуального прошарку [10, 63-64, 68-89, 87-88 та ін.]. Ще у листуванні з В. Доманицьким у 1909-1910 рр. наш герой неодноразово згадував про проблеми з нервами: «довели мої нерви до цілковитого розстрою» тощо [11, 559, 562 та ін.]. У листі від 4 квітня 1911 р. він звірявся С. Єфремову: «Не зважаючи на енергійне лічення, розвивається сильно неврастенія, котра робить мене часом на кілька день не здатним до ніякої роботи...» [12, 667]. У лютому 1912 р. до того ж адресата – «щось таке погане з нервами робиться, що серіозно лічитися мушу» [12, 672]. У липні того ж року: «моє нездоров'я – неврастенія, яка мучила мене страшенно останніми часами» [12, 675]. Характерно, що у довоєнний період тема неврастенії переважала в листуванні Липинського, а сюжети із хворобою легенів становили певний загальний фон.

У липні 1911 р. Липинський повідомляє М. Грушевського про те, що хворіє на інфлюенцу, «тепер знову оця хвороба, лікарь сказав конче виїхати на якийсь час з Кракова. Отже мушу на якийсь місяць поїхати на село до Батьків» [13, 377-378]. У січні 1913 р. пише тому ж адресатові, що «знову занедужав і почував себе дуже погано» [13, 405].

Хвороба Липинського позначилась на проходженні його військової служби, отже й вплинула на формування одного елемента його его-репрезентацій, на образ «воїна» (неодмінної складової шляхетської гідності).

У листі до М. Грушевського у травні 1913 р. він інформує про те, що перебуваючи на військових зборах у Кінбурнському драгунському полку в Ковелі пройшов медичну комісію, яка визначила його «нездатним до дальшої служби» [13, 410]. У листі до А. Жука Липинський конкретизував причини такого рішення лікарів – через хворобу легень і серця, та з сумом зауважив з цього приводу: «Я не дуже радію з того звільнення, бо показується, що я таки справді хворий, коли мене увільнили без всяких старань з мого боку» [14, 756].

Однак, з початком Першої світової війни, Липинський все ж був призваний у діючу армію. Як він зазначив у листі до С. Єфремова, комісія

на цей раз визнала його здоровим [12, 684]. У липні 1914 р. прапорщик Липинський прибув до 4-го драгунського Новотроїцько-Катеринославського полку, який був розквартирований на півночі Ломжинської губернії. Полк входив до складу 6-го армійського корпусу. У серпні-вересні того ж року брав участь у невдалому наступі Другої армії генерала О. Самсонова у Східній Пруссії. Як згадував сам Липинський: «Особливо тяжкі бої нашого полку під Бельцонценом, під Руммі при зайняттю Ортельсбурга, при наступі на Пассенгайм; потім, при відвороті російських армій: під Мишинцем, під Грос-Спаліненом, в кінній атаці під Щучином...» [15, 279]. Після отриманого поранення та сильної застуди, Липинський був переведений до тилкових частин і решту війни прослужив у Дубно, Острозі та Полтаві. Обставини воєнного часу виявилися фатальними щодо погіршення стану Липинського. У листі до Р. Метика (травень 1930 р.) він задував: «Перед війною я був зовсім здоровий. Моя недуга почалася знов вибухом крові, якого я дістав в мазурських озерах, служачи в 4 драгунськiм полку в армії ген. Самсонова (по битві під Танненбергом, де противником нашим був тоді ген. Гінденбург)» [16, 36].

Світозар Драгоманов, який зустрів нашого героя в літку 1917 р. у Полтаві, в своїх спогадах наводив слова Липинського: «...Після поранення в Східній Пруссії, де я був в армії Самсонова, мене підлікували а лазареті, а після того вирядили в запілля, на посаду, де я можу поправляти стан свого здоров'я, бо знову появилася небезпека від заліченого туберкульозу легенів» [17, 459].

У серпні 1918 р. Липинський переніс операцію на шиї. За спостереженням Р. Метика ця операція «спричинила йому великий біль тому, що оперованого не хльороформували, бо в нього було не зовсім здорове серце». Щодо післяопераційного вигляду то тут була наступна ситуація: «Хто знав Вячеслава Казимировича, мусів вчитати в його лиці опріч енергії, сильної волі, та молодечого запалу, ще строгість, яку збільшувало волосся на голові, чесане в щитку, сліди умучення на лиці та заріст, якого від тижня не усував, бо задля операції не голив бороди» [6, 483].

У квітні 1919 р. Липинський лікувався в Бадені (інформація з його листа до М. Василька) [18, 241].

У червні 1920 р. Липинський у листі до А. Білопольського звірявся: «По приїзді з Відня я занедужав на тяжкий грип і пролежав два тижні у ліжку. Ще сьогодні ледве хожу по світі» [19, 199].

У лютому 1921 р. знову перехворів на грип. З листа до Є. Чикаленка: «Отже, коли тільки не боїтесь зарази, то приїздіть якнайшвидше. Лікар каже, що як не буде ніяких ускладнень, то за тиждень встану» [20, 567]. У грудні 1921 р. у листі до Білопольського Липинський згадав: «По приїзді з Б[ерлін]-у я трохи нездужав і тому так довго не писав до Вас» [19, 203].

З листа до Є. Чикаленка (за квітень 1922 р.): «Майже цілий Січень і Лютий пролежав я хворий на грип, а потім на комплікації в легких» [20, 576]. Квітень того ж року знову позначився тяжким грипом (інформація з листа до М. Васильчикової) [21, 245].

У листопаді 1923 р. Липинський у листі до Ореста Жеребка підвів певний підсумок власних негараздів, які й викликали його захворювання: «...Зруйнував тим всім важко моє здоров'я і маю тепер сильний туберкульоз і хвороб серця, маючи 40 років і не маючи засобів для лічення» [22, 696].

30 грудня 1924 р. Липинський пише Чикаленку: «Цілі тутешні свята пролежав в ліжку з високою температурою і ще з того часу лежу. Оця безсніжна зима з морозами та курявою поряд з ріжними негодами емігрантського життя зовсім звалили мене з ніг» [20, 596]. У січні 1925 р. Липинський повідомив О. Барвінському: «Цілі свята пролежав я хворий на інфлюенцію, яка при моїх слабких легких все проходить тяжко» [23, 181]. У вересні, в листі, написаному з лікарні, до того ж кореспондента подається більш детальна інформація про перебіг хвороби: «Недуга легких, що в останнім півріччю розвинулась дуже сильно, викликала неакуратність в кореспонденції і примусила мене врешті вдатися до лічниці. Лікарі кивають наді мною головами, але роблять надію, що підлічать. Аби це тільки не задовго часу вимагало...» [23, 182].

У листі до Є. Чикаленка (червень 1925 р.) Липинський знову детальніше розповідає про перебіг своєї хвороби: «Позаяк зі здоров'ям моїм було недобре – рішив я поїхати до Відня до лікарів. Там мені сказали, що лівого легкого вже у мене нема, а в правому процес йде повним ходом. Отже перша умова – це покинути принаймні на три місяці всяку працю, щоб організм прийшов трохи до сил» [20, 604].

На цей же час, вочевидь, припадає переломний момент у розвитку хвороби Липинського (і його ставленні до власного здоров'я/життя). Про це, зокрема, свідчить його лист до лікаря Володимира Ганьківського від 11 листопада 1925 р. у якому йдеться про діагноз захворювання і методи його лікування. Пацієнт повідомляв, що діагнози, який ставлять лікарі різняться: «Одні ... знаходили у мене процес острий, скоротечний. Другі – власне тутешній головний лікар – Д-р Кравс – по трьох тижневій обсервації, схарактеризував процес в моїх легких, як повільний...» [24, 279]. Відповідно й методи лікування пропонувалися різні: енергійне санаторне лікування протягом трьох місяців, або ж більш тривале лікування в домашніх умовах. Проте Липинського непокоїло не тільки ця невизначеність, а й те що «всі лікарі, при ріжних діягнозах, однаково кажуть, що здорових частин легких у мене вже так мало, що коли процес не зупинити, то надовго вже їх не стане» [24, 280].

Такий стан здоров'я спонукав мислителя до підведення підсумків власного життєвого сценарію. Саме в цей час він намагався завершити

початі праці, віддати готові тексти до друку. Не випадково, саме у вересні 1926 р. він завершує написання передмови до книжкового видання «Листів до братів-хліборобів» – «Вступне слово для читачів з ворожих таборів». Як свідчить лист Липинського до Д. Дорошенка від 25 серпня цього ж року, це далось йому надзвичайно великим коштом: «Працюю скільки можу – так інтенсивно, що вже добрі наслідки мого лічення пропали. Найбільше мучить мене почуття поспіху. Вам, здоровій, слава Богу, людині все це здається якимись теревенями. Але як що, може, маєте якогось знайомого лікаря, то запитайте його, що робиться з людиною, хворою на тяжку форму туберкульозу, коли вона спішить або думає, що мусить спішити» [25, 626].

Недуга Липинського особливо прогресувала під час його побуту у Берліні (листопад 1926 р. – серпень 1927 р.). Зокрема, він жалівся Чикаленку (лист від 21 грудня 1926 р.): «Не писав до Вас, бо весь час нездужаю. Оця різка переміна клімату і умов життя пошкодила мені більше, ніж я думав. Місцевість в якій я живу положена в недавно осушеній болотистій низині. Крім того недалеко найбільший промисловий осередок Берліну – Шпандау. В наслідок цього клімат тут дуже поганий: це дає себе в знаки» [20, 615]. Загострення хвороби суттєво обмежило можливості для викладацької і наукової праці. У зв'язку з цим Липинський 15 грудня цього ж року писав І. Кривецькому: «...Недуга робить мене повним інвалідом (від часу приїзду до Берліну температура все коло 38°), але завтра хочу розпочати приватні (в помешканню своїм) семінарні заняття з кількома студентами...» [26, 273]. У квітні наступного, 1927 р. до того ж адресата: «Листа цього пишу лежачи – звалила таки мене ця весна і тутешній клімат – та може Бог дасть погода устанеться і температура спаде» [26, 275].

Різде погіршення стану здоров'я змусило В'ячеслава Казимировича залишити роботу в Українському науковому інституті. У листі до Р. Метика, він повідомляв: «Цей рік побуту в Берліні мене остаточно підрізав. Процес, що досі йшов поволі, там пішов дуже скорим темпом і лікарі наказали мені вернути чим скорше в гори, до Австрії» [16, 32]. Певні деталі стану хворого розкриває його лист до Чикаленка від 17 вересня 1927 р.: «Останні часи в Берліні я почував себе чим раз гірше. Досить Вам сказати, що за цей берлінський рік я стратив 10 ½ кіло, і важу тепер, як паночка, всього 63 ½ к[іло]» [20, 617].

У цей час у писаннях Липинського з'являється новий аспект, пов'язаний з власною тілесністю – образ його «залізного організму». Вочевидь це була спроба знайти якусь психологічну оптимістичну основу в змаганні із невблаганною хворобою, яка вже не піддавалася лікуванню. Цей сюжет неодноразово зринає у його листуванні з Чикаленком. Так, у вище згаданому листі висловлюється обережна надія: «Може Бог дасть, що мій залізний організм ще цей раз перемає» [20, 617]. А у березні 1928 р.

Липинський повідомляв того ж адресата: «Ось і я, коли ще живу то, як каже лікар, тільки завдяки організмові. Ні місцевий лікар, ні інші, вже навіть нічого не хочуть робити, хоч ліків тепер всяких єсть безліч. Вони кажуть, що в цій стадії недуги ліки тільки шкодять і що боротись за даліше життя може лише сам організм. Останніми часами до ріжних моїх бід прилучились невралгічні, як каже лікар, болі в грудях там де найбільша каверна, над серцем. Дихати просто неможливо» [20, 619].

Іншим чинником, який міг якось загальмувати катастрофічний розвиток хвороби, на думку Липинського, був би сприятливий клімат. Справді, йому на деякій час вдалося знайти житло у місцевості Ноймаркт (округ Мура, Штірія), яка задовольняла таким критеріям. У квітні 1928 р. він повідомляв адмірала Окуневського: «Ця зима була дійсно тяжка для мене. Місцевий лікар каже, що коли я її пережив, то тільки завдяки тутешньому клімату. Клімат тут справді чудовий і лікар дуже не радить мені скоро звідци виїзжати, щоб знову не злягти на цілі 5 місяців, як оці, що тепер пролежав» [27, 344]. Проте, часткове покращення знову обернулося ускладненнями. У березні 1929 р. Липинський пише до того ж адресата про кровотечі з легенів.

У листі до Р. Метика від 12 травня 1930 р. Липинський характеризував власний стан як дуже тяжку кризу: «Процес в останніх частинах легенів, які ще маю, почав знов пришвидче і в звязку з ним, а також з лікарствами, якими його лікар поборює, мною оволоділа повна неміч, яка опустила мене ще й сьогодні... Вже три роки майже, мушу здебільшого лежати і то тільки навзнич, бо, повернувшись чи на лівий чи на правий бік, зараз трачу віддих. Од цього поробили мені рани, що мене дуже, особливо в ночі, мучить» [16, 35-36].

29 грудня 1930 р. описуючи свій стан Липинський зізнавався цьому ж адресату, що «на жаль покищо не маючи змоги робити найлегші навіть зусилля (напр. умивання – це для мене тепер ціла мука, при якій кілька поворотами [змушений] відпочивати, бо віддиху не стає), не можу я думати про подорож» [16, 40-41].

У листі до Степана Гриневецького Липинський деталізує свою хворобу: «Стан такий, що ліве легке і верхня частина правого зовсім знищені, а нижня частина правого теж зачеплена процесом, який тепер тільки став йти там повільніше. До того комплікації з серцем, що змінило своє положення, а через те сильні атаки задухи під час кашлю і т.д.» [9, 335].

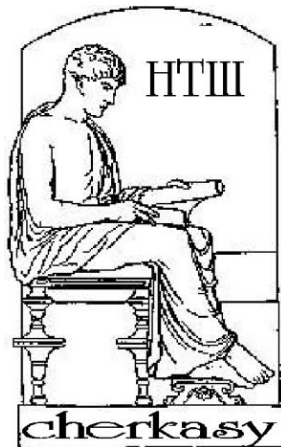
У березні 1931 р. Липинський переніс важкий грип, а 26 квітня – сильний серцевий припадок. 14 червня – помер в санаторії «Вінервальд» на п'ятдесятому році життя. Символічний і останній тілесний жест Липинського. Він розпорядився, аби після смерті йому зробили прокол серця [28, 235].

Отже, еґо-презентація В'ячеславом Липинським перебігу власної хвороби дозволяє доволі ретельно реконструювати його життєвий сценарій, відтворити детальний біографічний опис. Водночас, проведений аналіз слугує реальною підставою для пояснення особливості його науковою творчістю, зокрема в останні роки життя. Багато що прояснює й стосовно політичної позиції нашого героя, його ставлення до соратників і супротивників у боротьбі за українську державність.

Джерела та література

1. Gancarz B. „My, szlachta ukraińska...” Zarys życia i działalności Wacława Lipińskiego 1882-1914 r. – Kraków: ARCANA, 2006. – 330 s.
2. Передерій І. В'ячеслав Липинський: етнічний поляк, політичний українець. Монографія. – Полтава: Вид-во ПолНТУ. 2012. – 622 с.
3. Гирич І. Вячеслав Липинський у світлі його листування за дореволюційних часів // Український історик. – 1999. – Т. XXXVI. – Ч. 2-4.
4. Гирич І. Вячеслав Липинський у світлі його листування з дореволюційних часів // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К.: Смолоскип, 2003. – Т. 1. – С. 83-118.
5. Подорога В. А. Феноменология тела. Введение в философскую антропологию. Материалы лекционных курсов 1992-1994 годов. – М.: Ad marginem, 1995. – 340 с.
6. Метик Р. Моє знаомство і переписка з В. К. Липинським // // В'ячеслав Липинський та його доба: Книга третя. – К., 2013. – С. 479-491.
7. Лепкий Б. Моя перша зустріч з Липинським // Вибрані твори: У 2 т. – К.: Смолоскип, 2007. – Т. 1.
8. Листи В. Липинського до Б. Грінченка // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К.: Смолоскип, 2003. – Т. 1. – С. 343-351.
9. Листи В. Липинського до С. Гриневецького // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К., 2003. – Т. 1. – С. 328-341.
10. Ващенко В. В. Неврастенія: непрочитані історії (Деконструкція одного напису – сенс прочитання авто монографії М. Грушевського): Монографія. – Д.: Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2002. – 408 с.
11. Листи В. Липинського до В. Доманицького // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К., 2003. – Т. 1. – С. 479-571.
12. Листи В. Липинського до С. Єфремова // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К., 2003. – Т. 1. – С. 660-684.
13. Листи В. Липинського до М. Грушевського // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К., 2003. – Т. 1. – С. 352-413.
14. Листи В. Липинського до А. Жука // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К., 2003. – Т. 1. – С. 740-826.
15. Липинський В. З приводу статті генерала Залесського // Хліборобська Україна. – Відень, 1923-1924. – Кн. 5.
16. Липинський В. До Р. Метика // Липинський В. З епістолярної спадщини: Листи до Д. Дорошенка, І. Кривецького, Р. Метика, О. Назарука, С. Шелухіна / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. – К., 1996.
17. Драгоманов С. Спогади про В'ячеслава Липинського // В'ячеслав Липинський та його доба: Книга третя. – К., 2013. – С. 456-460.
18. Листи В. Липинського до М. Василька // Листування В. Липинського / ред. Я. Пеленський, Р. Залуцький, Х. Пеленська. – К., 2003. – Т. 1. – С. 241-243.

19. Листи В. Липинського до А. Білопольського // Листування В.Липинського / ред. Я.Пеленський, Р.Залуцький, Х.Пеленська. – К., 2003. – Т.1. – С.199-207.
20. Листи В'ячеслава Липинського до Євгена Чикаленка // В'ячеслав Липинський та його доба: Книга третя. – К., 2013. – С.545-623.
21. Листи В. Липинського до М. Васильчикової // Листування В.Липинського / ред. Я.Пеленський, Р.Залуцький, Х.Пеленська. – К., 2003. – Т.1. – С.244-247.
22. Листи В. Липинського до О. Жеребка // Листування В.Липинського / ред. Я.Пеленський, Р.Залуцький, Х.Пеленська. – К., 2003. – Т.1. – С.685-739.
23. Листи В. Липинського до О. Барвінського // Листування В.Липинського / ред. Я.Пеленський, Р.Залуцький, Х.Пеленська. – К., 2003. – Т.1. – С.175-184.
24. Листи В. Липинського до В. Ганьківського // Листування В.Липинського / ред. Я.Пеленський, Р.Залуцький, Х.Пеленська. – К., 2003. – Т.1. – С.279-280.
25. Листи В. Липинського до Д. Дорошенка // Листування В.Липинського / ред. Я.Пеленський, Р.Залуцький, Х.Пеленська. – К., 2003. – Т.1. – С.580-648.
26. Листи до Івана Кривецького // В'ячеслав Липинський та його доба: Книга друга. – К., 2010. – С.215-286.
27. Листи до Ярослава Окуневського // В'ячеслав Липинський та його доба: Книга друга. – К., 2010. – С.338-352.
28. Савур-Ципріянович М. Останні дні Вячеслава Липинського // В'ячеслав Липинський та його доба: Наукове видання. – К.; Житомир, 2008. – С.234-235.

ЗАСІДАННЯ В СЕКЦІЯХ І КОМІСІЯХ

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА СЕКЦІЯ ІСТОРИЧНА КОМІСІЯ

Костянтин Івангородський

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ЕТНІЧНОЇ ІСТОРІЇ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН У СУЧАСНІЙ БІЛОРУСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

На сучасному етапі історичного розвитку східні слов'яни вперше мають одночасну можливість незалежного політичного, етносоціального та культурного розвитку. Безперечно це позначається й на парадигмах розвитку наукової думки, в тому числі й у сфері пізнання історичного минулого. Ще однією особливістю сучасності варто визнати й потребу в дерадянзації усіх сфер життя. Не в останню чергу це стосується й історіографічної традиції попереднього періоду, згідно якої східні слов'яни – це продукт «спільної етнічної колиски». Однак сучасні білоруські історики, як й інші дослідники східнослов'янських старожитностей, зіштовхнулися зі значною кількістю проблем, причому і джерелознавчого, і теоретично-методологічного характеру. Внаслідок цього з'явилося чимало контroversійних (а подекуди й просто фантазійних) поглядів, що й зумовлює різноплановість сучасної білоруської історіографії відносно етногенезу й етнічної історії східних слов'ян.

Звісно, буде помилковим стверджувати, боцімто сучасні білоруські дослідники не свідомі тих проблем, з якими вони сьогодні зіштовхнулися, в тому числі й у сфері етнічної проблематики. До того ж вони чудово розуміють й необхідність розширення меж дослідницького поля в цьому напрямі та поглиблення діалогу між представниками і різних історіографічних шкіл, і різних наукових дисциплін. Наприклад, таку позицію демонструє сьогодні С. Віцязь: «Однозначний результат має натуральний методологічний висновок: вивчення етногенезу білорусів необхідно рішуче виводити за традиційні межі, принципово спрямовуючи увагу на дослідження генезису, рухів, впливів і т. д., що очевидно потребує скоординованих полідисциплінарних зусиль і розгорнутої міжнародної взаємодії» [1, 33].

У цілому ж можна відзначити, що у сучасній білоруській історіографії концепція давньоруської народності дотепер займає доволі міцні позиції. Водночас ми можемо наголосити і на певних спробах її інтеграції до